

EDINOST

Posamezna številka v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglaš se računa po stroškovni ceni kolone (72 mm.). — Oglaš trgovcev in obrtnikov po 40 cent. osrednja, zahvala, poseljenje in vabila po L. — Oglaš denarnih zavodov po L. 2. — Mali oglaš po 20 cent. beseda, najmanj po L. 2. — Oglaš naročil in reklamacije se pošilja izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Polom strahovlade

Ko so se začeli pojavljati prvi glasovi, da je poslanec Matteotti izginil, ni še nihče slutil, kako bo ta dogodek pretekel vsa javnost in spravil v resno nevarnost ves sedanji režim.

Slučaj Matteotti sam na sebi ni recimo tako osamljen in izvanreden, da bi mogel tako strašno pretehtati moč vladajočega režima, kot se je to v resnici zgodilo. Vseeno smo politični umorovi. Se celo v Trstu smo med mnogimi umori imeli dva slučaja, ki sta bila po svoji grozoti tudi za naše žalostne razmere zelo huda. Način, kakor sta končala svoje življenje Müller in Berce, nas še danes navdaja z grozo in studom. In v volilni borbi je bil v Italiji umorjen socialistični kandidat Piccinini, ki je bil po smrti izvoljen. Posurovelost časa se je izkazala posebno v okolnosti, da ni hotela večina sedanje zbornice počastiti spominu umorjenca, daširavno je bil izvoljen in zatorej član zbornice, četudi šele po smrti. Vključ vsem obljubam in zatrdilom vlade, da se red vzpostavi, smo videli, da so se nasilja nadaljevala tudi potem, ko je bila nova zbornica otvorjena in je bilo torej v interesu vladajočega režima, da nastopi tako težko zaželeni mir.

Kakor rečeno, smo torej vajeni vseh grozot do skrajnosti pobešenosti političnih metod. In vendar je slučaj Matteotti povzročil pravcato politično nevihto. Končno je v javnem mnenju grozeče završalo, jeza teptane in žaljene pravice je resno zagrozila vladajočemu režimu. Mera je polna, dovolj je.

Tragična smrt poslanca Matteottija je odkrila vso gnobilo, ki se je jedela v fašizmu. Zakaj vsakdo se je začel vpraševati, čemu ta umor? Če bi bil pokojni Matteotti padel na ulici v kakšnem pouličnem metežu, bi rekli, nezgoda, politični umor, žrtve demonstracije. Toda on je bil že davno določen od zločincev, da bo umrl nasilne smrti. In zgodilo se je nekaj nečuvnega: ob belem dnevu ugrabljen, odpeljan z avtomobilom, umorjen. Zakaj? Pokojnik je bil zmeren socialist reformistične struje, ni bil revolucionar, ni bil komunist. Predstavljal je zmerno socialno demokracijo, ki je v zapadnih državah ravnal na pohodu. Politični motivi niso torej odločevali. Pač pa je bil Matteotti neizprosno sovražnik korupcije in nasilnega režima, ki so ga izvajali v središču države in na najvišjih mestih nekateri oziroma sodelavci in prijatelji Mussolinija. In ta boj proti korupciji je Matteotti plačal z življenjem.

Toda njegova smrt je prinesla na dan stvari, ki bi morda nikdar ne prišle na svetlo. Vsekakor pa ne bi bila njegova razkritja v parlamentu, če jih je res mislil napraviti, povzročila toliko škandala kakor pa ta gorostasni zločin.

Kakor vse kaže, se je v notranjem ministertvu, ki ga je vodil Finzi, ustvarila klika, ki je preganjala in strahovala one, kateri so bili nevarni raznim visokim funkcijonarjem v stranki in v vladi, ki so izrabljali svoja mesta v osebne svrhe. Mnogi gospodje, ki niso imeli še pred par leti nobenega premoženja, posedujejo milijone. Mussolini sam je bil zaposlen z drugimi deli, posebno z zunanjo politiko, zato se ni mogel intenzivneje pečati z notranjimi zadevami. Zaupal je pač svojim prijateljem, ki so ga pa varali. Vendar pa nosi Mussolini odgovornost, ker je on notranji minister. Pozovno je zatrdil, da ne da tega ministertva iz rok za nobeno ceno. Toda zadnji dogodki so mu pokazali, da ne more biti vsemu sam kos. In tako smo dobili novega notranjega ministra v osebi Federzonija.

Dogodki so se razvijali z neverjetno naglico. Razburjenje je naraščalo posebno vsled tega, ker ne morejo najti trupla umorjenega poslanca Matteottija. Krivce, direktne in indirektno, so prijeli, toda vsa Mussolinijeva oblast ni mogla do sedaj prisiliti zločincev, da bi povedali, kam so dejali truplo nesrečnega parlamentarca. In tako je javnost v trajnem orgazmu in napetosti, kar še povečuje razburjenost in razdražljivost ljudstva.

Slučaj Matteotti je prizadejal fašizmu strašen udarec. Zaupanje v zveličavnost fašizma je padlo za precejšnjo stopnjo. Škandal, ki se razvija iz tega dogodka, zavzema takšen obseg, da se tudi prijatelji sedanjega režima vprašujejo, ali je blagor Italije zares v poštenih in trdnih rokah? Dasi ne bo nihče očital Mussoliniju, da je skrivni na tem zločinu in na korupciji, vendar se je zaupanje vanj omajalo, ker je pogršel v izbiri svojih nevrednih svetovalcev. In tako je prišel najhujši udarec iz njegovih lastnih vrst.

Bili so trenutki, ko se je zdelo, da je fašizma konec. Mussolini sam je rekel, da pojde do dna in da pomete brezobzirno svoj Avgijev hlev. Nobena oseba, naj stoji še tako visoko na lestevci fašizma, ne bo pardonirana, če je kriva. In tako se je zgodilo, da so morale z vplivnih mest osebe kot je Finzi, C. Rossi, gen. De Bono, torej najožji Mussolinijevi pristani. Na ta način je Mussolini kaznoval fašizem. Če se je že prej delala razlika med fašizmom in mussolinizmom, tedaj bo ta razlika zdaj še hujša. Bliznji dnevi bodo pokazali, ali se je Mussolini odločil za fašizem ali za mussolinizem. Če se odloči za fašizem, tedaj se bo izvršila temeljita reforma vse organizacije, če se odloči za diktaturo, tedaj bo še bolj skril krog svojih prijateljev.

Slučaj Matteotti je vzbudil tudi v inozemstvu veliko pozornost. Inozemsko časopisje sledi z velikim zanimanjem razvoju rimskega škandala, ki je postal državni škandal. Če pomislimo, da je na Angliškem in na Francoskem socialna demokracija odločujoč činitelj, tedaj si moremo misliti kako ostro se obojajo sedanje razmere v Italiji. Nasprotniki fašizma in njegovih metod zamorejo pred očiti svetu pomanjljivosti in nevarnosti diktature. Pomenrečni poizkus fašizma v Italiji je dokaz, ki drži. Tako inozemstvo.

Nasprotniki fašizma doma in v inozemstvu bodo izrabili sedanjo slabost fašizma, da dokažejo neumnost in škodljivost diktature in nevdržnost nasilnih metod sedanjega režima.

Nekaj dobrega pa nam prinese ta izkušnja. Najprej je jasno, da je trajno nasilje nevdržno. Načelnik vlade je bil preveč popustljiv napram nasilnikom v svoji stranki. Znani morilci in požigalci se svobodno kretajo. Ti individui tvorijo stalno nevarnost za celokupno družbo, ker so na razpolago vsakomur, ki se jih hoče poslužiti. Volpi in Dumini nam to dokazujejo. Danes prihajajo šele na dan zločini, ki sta jih ta dva fašista izvršila. Sicer pa kaj bi govorili toliko o zločinu in zločincih, ko živimo že štiri leta v teh abnormnih razmerah, ki smo se jim privadili kakor na nekočeno zlo.

Ugled opozicije je v teh pomembnih dnevih zrastle. Z dejstvom, da je opozicija zapustila zbornico je hudo zadel vladno večino. Bili smo priča grdim prizorom v zbornici, ko se je večina zaganjala v opozicijo za vsak opozicijski govor. Koliko

groznejši je že tedaj padlo na račun opozicijskih govornikov. Prišlo je do dejanskih spopadov, general Bencivenga je bil ranjen, sploh se je zdelo, da hočejo fašisti onemogočiti opoziciji obstoj.

In glej, v trenutku, ko je opozicija rekla, da ne pride v zbornico, dokler ne bodo prijeti krivci Matteottijevega umora, se je vladna večina prestrašila. Poslali so celo k opoziciji odposlanca in jo skoraj prosili, naj ne izvaja takih konsekvenc. Hkratu se je fašistom »stotilo« po opoziciji.

To je razumljivo. Ob času, ko se je opozicija pripravljala, da razkrije korupcijo vladajočega režima, se je zgodil zločin, ki je imel to preprečiti. Toda grehi so prišli na dan, ker je bil pritisk javnega mnenja močnejši od vseh bajonetov, ki jih ima fašizem na razpolago. Po tem škandalu zamore nastati v svetu sum, da je imel odpor vladne večine proti opoziciji namen zavarovati ugledne sleparje in latove pred zaslužen kaznjajo. Tega suma pa se hoče večina otresti. Mnogi, ki so razsajali in vpili proti opoziciji, niso vedeli, za kaj gre. Sedaj, ko se je stvar razgalila v pravi luči, vstaja v večini spoznanje, da je bilo postopanje proti opoziciji zgrešeno. Opoziciji gre kontrola, kdor se kontrole brani, pa je kriv. Vsled tega bo imela opozicija v zbornici ugled in spoštovanje, ki ji gre. Še tako huda kritika je boljša kakor pa takšni škandali, ki utegnejo zapraviti ugled Italije pred zunanjim svetom. Tega se v polni meri zavedajo vsi pošteno ljudje v fašistovski stranki sami. Zato je najprej v njih interesu, da pometejo s korupcijo v svojih vrstah.

Poslanec Matteotti umorjen

„Junaška“ karijera Duminija — Število zločincev se večja

RIM, 18. Ze takoj drugi dan po znanjkanju Matteottija je imela policija na razpolago dokaze, da je bil on. Matteotti ugrabljen in odpeljan iz Rima z avtomobilom. V četrtek je ministrski predsednik že povedal v zbornici, da vse okolščine, v katerih je izginil poslanec Matteotti, kažejo, da je bil izvršen nad njim politični napad. Ugrabljenju Matteottija je prisostvoval odvnetnik Capanni ter neki deček; avtomobil, s katerim je bil odpeljan Matteotti, je policija že takoj naslednjega dne zaplenila. Vsi aretiranci so bili do večerj obtoženi ali ugrabljenosti, ali pa olajšave bega zločincev, toda preiskovalni sodnik ni imel še dovolj dokazov na razpolago, da bi mogel obdolžiti kakšnega aretiranca umora.

V zadnjem času pa je zadobila žaloigra »Matteotti« — tako imenujejo to zadevo skoro vsi listi — popolnoma drugo lice. Kakor znano, je policija zaplenila Duminiju kovčeg, ki ga je imel s seboj v vlak, s katerim se je hotel odpeljati iz Rima. Policija je izročila kovčeg preiskovalnemu sodniku. Večerja je preiskovalni sodnik cav. Occhiuto v navzočnosti izvedencev prof. Ascarelli-ja in prof. Feretti-ja in treh braniteljev obtoženca odprl zaplenjeni kovčeg. V njem so našli nekaj perila, dalje hišni jopič, ki je bil pred kratkim opran. V kovčegu so bili shranjeni tudi kosi blaga, s katerim je bil tapeciran avtomobil; kosi so bili namočeni s krvjo. Poleg tega se je nahajal v kovčegu nož, ki je bil oskropljen s krvjo, in tudi revolver ni manjkal. Čisto v kotu je ticala škrtlja z naboji, poleg pa razrezani kosi blaga, tudi oskropljeni s krvjo. To so bile po mnenju mnogih Matteottijeve hlače. Končno je preiskovalni sodnik izvelkel več vizitk, naslovljenih na Duminija; na drugi strani pa nosijo označbo »Ufficio stampa del Ministero dell'Interno« (Tiskovni urad notranjega ministertva). Te vizitke pač neizpodbitno zavračajo trditve načelnika tiskovnega urada comm. Rossija, da ni bil Dumini nikdar dodeljen tiskovnemu uradu ministrskega predsedstva. Dumini je imel še v kovčegu steklenico kolinske vode; mogoče je, da bo prišla tudi ta steklenica prav policiji. Znano je namreč, da je neki socialistični poslanec našel v gozdu ob jezeru Vico zelo parfimiran svilen robec.

Kljub vsem tem očitnim dokazom Dumini odločno zanika sodelovanje pri ropu Matteottija ter se obnaša v ječi ponosno kakor najbolj nedolžen človek. Tudi ostali aretiranci skušajo dokazati svojo nedolžnost.

Dumini je bil glavni voditelj skrivne organizacije, ki pa je bila — kakor poročajo rimski listi — javno znana. »Mondo« poroča, da je bil Dumini organizator vseh važnejših političnih napadov. Tako je Dumini pripravil napad na fašistovskega disidenta Forni-ja. (Tudi milanski »Secolo« poroča, da je bil napad izvršen po nalogu comm. Rossija in Dumini-ja). Ravnotako je imel vmes svoje prste pri napadu na poslanca Amendola v Rimu 26. decembra. Sofer avtomobila, Zaccagni, s katerim so se odpeljali napadalci Amendole, je v ječi izjavil, da je bil napadalec človek, ki govori z izrazitim toskanskim naglasom. Dumini pa je bil po vsem Rimu znan radi svoje posebne toskanščine. Tudi republikanske poslanca Mazzolani-ja je skupina ljudi, kateri je načeloval Dumini, svoječasnno spravila v Rimu na avtomobil, ga odpeljala ter mu dala pitri ricinovega olja. Ravnotako je Dumini vodil napad na poslanca on. Misuri-ja, ki je bil stopen s oalicami 30. oktobra 1923 v Rimu. Du-

mini je bil 1. 1921. izključen iz fašistovske stranke, ker je naročil dvema mladeničema, naj zažgeta ljudski dom v Rifredi v bolonjski pokrajini. Ker se je pozneje Dumini zbal, da bi policija aretirala mladeniča, ki bi nato izdala tudi njega, je pisal nekemu uglednemu fašistu v Bolognii, naj poskrbi, da se jima zavije vrat, ko se vrne v Bolognii. Oni ugledni fašist pa je vso zadevo javil stranki, naker je bil Dumini izključen iz stranke. Isti Dumini se je svoječasnno odpravil v Pariz, da organizira kazensko ekspedicio proti tamšnjim italijanskim komunistom. Načrt se mu je ponesečil, pri spopadu je bil sam nekoliko ranjen in je komaj ušel francoski policiji, ki mu je bila za petami.

Dumini je bil nameščen pri tiskovnem uradu ministrskega predsedništva od decembra 1923. dalje. Poleg tega sta prejela on in aretirani Putato 1500 lir od uprave fašistovskega lista »Corriere Italiano«, češ da sta nameščena pri listu kot potovalna agenta. Dumini je živel izredno razkošno; v gostino, kamor je bil na hrani, se je pripeljal vedno v avtomobilu, odpeljal se je spet z avtomobilom. »Odkod ves ta denar?« se vprašuje rimska »Tribuna«. Odkod milijoni za vzdrževanje dnevnika »Corriere Italiano«? On. Finzi, državni podtajnik v notranjem ministertvu, ni bil na svojem mestu ravno idealen podminister. Popolnari »Popolo« piše: »Treba je takoj ugotoviti, kakšna je bila odgovornost, četudi negativna, on. Finzi-ja. Državni podtajnik bo moral povedati dežel, ali je bilo notranje ministertvo popolnoma tuje pri financiranju »čoke«, bodisi oddelka »Viminale«, bodisi oddelka »Corriere Italiano«. Dežela ne sme ostati v dvomu, da se je njen denar porabil za financiranje zločinskih podjetij. Ako ima on. Finzi sredstva in možnost za to, naj kar govori: edino na ta način obstoja upanje, da se nad vso zadevo posveti hč in da bo zadosteno pravici«. In Finzi je govoril, odgovoril je »Tribuna«. On. Finzi zanika v pismu, ki ga je poslal ravnatelju »Tribune«, vse obtožbe in pravi, da bo nastopil proti obrekovalcem, kakor hitro pridejo s konkretnimi očitki na dan.

Izpoved šoferja Colini-ja
Šofer ravnatelja lista »Corriere Italiano« avv. Filippellija, Colini, ki se je sam javil na policijo, je izpovedal, da mu je Filippelli naročil v ponedeljek, naj zahteva v garaži Trevi avtomobil. V torek je Colini res našel v omenjeni garaži avto ter ga peljal po nalogu pred palačo Viminale, kjer je stopil na avtomobil Dumini, ki mu je naročil, naj ga odpelje na trg Sant'Ignazio; tam je Dumini daroval šoferju par lir ter ga nato odslavl, češ da mora čakati Dumini neko žensko, s katero ima sestanek.

Dva dni pozneje, t. j. v četrtek je Colini spal do 18. ure, ker je imel prosto; nato se je kot navadno podal v neki bar, kjer so mu izročili listek, ki ga je napisal šofer Filippellija, Sabbatini. Na listku je stalo, naj gre Colini v palačo glavnega urednika lista »Corriere Italiano«, Quilici, kjer bo našel avtomobil, ki naj ga pelje v garažo Tattini-Marraga. Colini je res našel v hiši Quilici-ja avtomobil, ki pa je bil v zelo slabem stanju. Na avtomobilu je bilo mnogo zemlje, suhih vejic in trave. Colini je odpeljal avto v garažo Tattini ter šel nato v ravnateljsko lista »Corriere Italiano«, da javi ravnatelju, da je avto ves pokvarjen. Ker ni bilo Filippellija v uradu, ga je sprejel njegov tajnik, kateremu je Colini izrazil strah, da so mogoče s tistim avtomobilom odpeljali

Matteottija. Tedaj ga je tajnik zavrnil: »Ali si neumen?! Fašisti bi te ubili«. Tako ga je tajnik prepričal, da je molčal, ter ga obdržal pri sebi celo noč in naslednji dan.

Colini je s svojo izpovedjo pojasnil zelo težko uganko, kako je bil avtomobil, ki je bil najet v garaži Trevi, pripeljan v garažo Tattini. Na drugi strani je razvidno iz izpovedi, da so bili poleg Filippellija tudi drugi člani uredništva udeleženi pri ugrabljenju Matteottija. Končno je tudi jasno, da je izjava Filippellija, da nista njegova šoferja vedela za vso zadevo, popolnoma zlagana.

On. Finzi in odbor večine

RIM, 18. Danes je odbor večine sklepal o pismu državnega podtajnika Finzi-ja, v katerem prosi on. Finzi odbor, naj se izreče o njegovem delovanju z ozirom na dolžitve opozicije ob priliki umora Matteottija. Odbor je izjavil, da se ne smatra kompetentnega za presojanje Finzi-jevega dela.

Demonstracije v južni Italiji radi umora poslanca Matteottija

CATANIA, 18. V mestecu Caltagirone je prišlo do uličnih demonstracij in neznatnih uličnih spopadov. Socialisti so v znak žalosti radi umora poslanca Matteottija razobesili na oknu svojega krožka rdečo zastavo s črnim trakom. Ker je podpredstnik ukazal voditeljem krožka, naj snamejo zastavo, se je močna guča demonstrantov podala z zastavo na mestni trg ter pričela razgrajati. Prihiti so fašisti in eden izmed njih je iztrgal demonstrantom zastavo. V metužu je padlo več strelcov, ki so ranili nekatere demonstrante. Demonstranti, katerih število je med tem zelo narastlo, so nato priredili hrupen obhod po ulicah ter prisilili trgovce, da so zaprli trgovine; paglavci so s kamenjem razbijali okna stanovanj najuglednejših fašistovskih prvakov. Končno so orožniki razgnali demonstrante; rabi so tudi orožje, vendar pa ni bil nihče ranjen.

Nastopna izjava nove francoske vlade

Poslaništvo pri Vatikanu se odpravi — Zasedba Porurja ostane do izvedbe načrta izvedencev — Za obnovitev normalnih odnosov z Rusijo

PARIZ, 18. Večera je se predstavila nova francoska vlada zbornici. Ministrski predsednik Herriot je prečital vladno izjavo. Kar se tiče odnosov med Francijo in Vatikanom, pravi izjava sledeče: Če smo se odločili, da ne obdržimo svojega poslanstva pri Vatikanu in da bomo izvajali zakon o kongregacijah, ne pomeni to nikakor, da bi mislili na kako preganjanje ali nestrpljivost. Hočemo temveč le zagotoviti suverenost republikanskih zakonov in pa ločiti področje vere od področja javnih zadev. Laična ideja, kakor jo zamisljamo mi, je jamstvo narodnega edinstva in bratstva. Smatramo za svojo dolžnost, da gremo preko osebnih prepričanj, dokler ne zadevajo zakonov. Moramo jih pa priznati le v toliko, v kolikor je potrebno, da jih lahko brzdamo.

V izjavi nove vlade je dalje rečeno, da se bo priznala tudi državnim uradnikom pravica, da se smejo organizirati po sindikatih. Za slučaj skupnega nastopa uradnikov proti interesom države pa si vlada pridržuje vse dosedanje pravice. Dalje napoveduje vladna izjava preuredbo volilnega reda v smislu, da se bo zopet volilo po okrožjih. Zakoni republike se raztegnejo tudi na Alzacijo in Lotaringijo, pri čemer pa se bodo upoštevali posebni materialni in moralni interesi tamkajšnjega prebivalstva.

Vlada bo strogo pazila, da se bodo svote namenjene za vzpostavitev razdeljenih krajev pravilno uporabljale. Ne bo dopustila, da bi se kršila pridobljena prava delavstva. Osemurni delavnik ostane v veljavi in mednarodne pogodbe sklenjene v Washingtonu in Ženevi se bodo ratificirale. Vlada bo razvijala domačo proizvodnjo in krepila industrijsko moč države, pospeševala bo izvoz, uveljavljala bogastvo kolonij, modernizirala bo državno industrijo ter uvedla socialno zavarovanje. Budno bo varovala kredit Francije. Predvsem bo odredila natančen popis sedanjega položaja ter bo skušala uravnovežiti državni proračun, da zadobi državna blagajna stalnost. Vlada bo napravila vse mogoče, da se zmanjša tekoči dolg, ter bo dala občinstvu ob pravem času priložnost, da svobodno podpiše novo posojilo, ki se porabi za konsolidacijo razmer v državi. Armada se bo preuredila v smislu kušenj, ki so se stekle v svetovni vojni, in v skladu s potrebami dežele. Doba aktivne vojaške službe se skrajša, toda na način, da ne bo Francija v nobenem hipu brez obrambe ali oslajena.

Vlada bo odločno branila pravice Francije, ki izhajajo iz mirovnih pogodb. Imamo pravico do vojne odškodnine in jo zahtevamo v imenu pravčnosti. Nov meddržavni red, kakor ga zamisljamo, ne more sloneti na krivici. Le od Nemčije same bo odvisno, ali pristopi k Društvu narodov, potem ko prej uredi svoje stališče napram mirovnim pogodbam in z ozirom na varnost Francije. Dasi smo nasprotniki politike zasedb in zaseganja ozemelj v svrha jamstva, ne smatramo soričo sedanjega položaja v Nemčiji in

Incidenti v Napolju.

NAPOLJ, 18. Ze več dni vlada med prebivalstvom veliko razburjenje. Vse se zanima za tragično usodo poslanca Matteottija in z mrzlično napetostjo pričakuje novih vesti o zadnjih dogodkih. Ogromna množica ljudi čaka zvečer na kolodvoru časopise, ki pridejo s vlakom iz Rima. Nekateri listi so hipoma razprodani, medtem ko se za druge nihče ne zmeni. Nekatere časopise množica tudi uničuje.

Varnostno oblastvo si prizadeva na vse načine, da vzdrži red, vendar ne more preprečiti raznih incidentov. Na trgu S. Ferdinando je prišlo do nektravih spopadov, vsled katerih je bilo aretiranih kakih 15 oseb.

Množica ljudstva je na ulici viharno pozdravljala poslanca Labriola. Vojni pohabljeni so dobrih zelo oster dnevi red, v katerem izražajo svoje ogorčenje nad zločinom, katerega je bil žrtve poslanec Matteotti. Dijasko udruženje »Corda Frates« je izrazilo željo, naj bi naučno ministertvo, upoštevajoč čustva vseh italijanskih študentov, odredilo, da se v znak žalovanja zaprejo šole za 24 ur.

Nemiri v Lecce.

LECCE, 18. V mestu vlada veliko razburjenje radi tragičnega konca poslanca Matteottija. Na trgu Oronzo je demonstrirala guča mladeničev, ki so vpili: »Živela svobodna Italija, živel Matteotti, hočemo, da se morilci aretirajo!« Nekemu stotniku karabinerjev se je posrečilo demonstrante pomiriti. Toda kmalu potem so se mladeniči srečali z nekim častnikom državne milice ter ga začeli posvati. Častniku so prisilili na pomoč fašisti in prišlo je med obema skupinama do spopada, ki pa ni imel hudih posledic, kajti orožniki so se pravočasno posigli vmes. Pozneje so nekateri fašisti napadli nekega mladeniča, ki je prejel razdeljeval po trgovinah črnoobrobene listke z napisom: »Zalovanje za civilizacijo.« Udarili so ga s palico po glavi tako močno, da se bo moral mladenič zdraviti 10 dni.

Ras Tafari v Rimu

RIM, 18. Davi je prispel v Rim Ras Tafari, etiopski regent. Na postaji so ga sprejeli kralji, Mussolini in zastopniki vojaških in civilnih oblastev. Popoldne je obiskal grob neznanega vojaka.

Vprašanje varnosti bomo morali rešiti s pogodbami o jamstvu, ki bodo tudi postavljene pod nadzorstvo Društva narodov. Francija hoče dati vsem narodom zgled odkritosrčnosti in trajnega miroljubja. Pri vseh narodih bomo podpirali demokratični duh, storili bomo vse mogoče, da se Društvo narodov okrepi, da se okrepijo vse meddržavne ustanove, da se doseže zblizanje med državami in prizna načelo razsodišča v spornih vprašanjih. Izvajali bomo politiko pravičnih trgovinskih pogodb, krepili bomo vezi, ki nas spajajo z zavezniki in prijatelji, ter bomo dokazali, da hoče biti Francija miroljubna in lojalna.

Francija, katera ne pozna sovraštva in se naslanja na pravičnost, pa bi ne mogla kazati nikake popustljivosti napram tistim krogom v Nemčiji, ki bi radi pohabili mirovne pogodbe in ki gojijo duh revanše in vzpostavitve monarhije. Želimo, da bi se nemška demokracija utrdila, že sedaj izjavljamo, da smo pripravljeni za blagohotne ukrepe, nameravamo odrediti končne pomilostitve, odgoditi kazni in preklicati odloke o izgonih. Ta naš sklep dokazuje, da bo francoska vlada znala upoštevati napore Nemčije, ako krene ta poslednja po poti miru in demokracije.

Kljub tragičnem dogodkom in razlikam v nauku, ki nas ločijo od moskovske vlade, ne moremo pozabiti, da se ruski narod dolgo boril na skupnem bojišču. Ze sedaj pripravljamo obnovitev normalnih odnosov z Rusijo, in sicer pod pogoji, ki nam jih narekuje spoštovanje pogodb. Preden pa se more določiti formula, ki bi bila koristna za Francijo, bo treba zbrati nekatere obvestila, ki smo jih v ostalem že začeli zbirati.

Edina politika, ki je dostojna Francije, je politika, ki sloni na poštenju.

Herriot pojde v London v soboto

PARIZ, 18. Danes predpoludne sta se francoska in angleska vlada dogovorili glede obiska francoskega ministrskega predsednika v Londonu. G. Herriot odpotuje iz Pariza v soboto predpoludne ob 8. uri ter prispe v London popoldne. Takoj po svojem prihodu se poda v Chequers, kjer ostane v soboto zvečer in v nedeljo pri MacDonaldu. Sestanek bo imel strogo zaseben značaj. V ponedeljek odpotuje angleški ministrski predsednik v Glasgow, a g. Herriot odpotuje še isti dan v Bruselj, kjer bo imel sestanek z ministroma Theunisom in Hymansom.

More li človek napraviti dež?

V poslednjih dneh so nekateri naši listi objavili kratko vest o »tovarni dežja« in o nekem Hatfieldu, ki zna pricarati dež iz jasne nebe. »Tovarna dežja« je sicer neznanstveni izraz, ker vode je na naši zemlji dovolj in ne bo treba umetno izdelovati še mnogo, mnogo milijonov let, vprašanje je le, kako jo prisliti, da bo prišla v obliki dežja tja, kjer je potrebna. To vprašanje pa je baje rešil Američan Hatfield, ki zatrjuje, da pričara na nebo oblake in iz njih dež tudi v takih krajih kjer ni dežja sploh nikoli. Naj takoj tu povem, da ameriški znanstveniki gledajo jako skeptično na njegove trditve in dvomijo o njegovem uspehu.

Staro mnenje mnogih je, da velikim bitkam sledi dež. Tudi če gremo nazaj v staro rimsko zgodovino in verujemo Pliniju in Plutarhu, je po bitkah tistih dni padel dež. Težko je pač razumeti, kako bi bile bitke povod dežju, ko pa niso poznali tedaj nikakega streljanja. Nekateri sicer trdijo, da so pišice, ki so včasih »zatemnele nebo« in pa kamenje s frač povzročile v ozračju tak nemir, da je nastal dež, a ta teorija se zdi neumljeno šibka.

Potem se je prikazal zlobni soliter, ki je glavni in bistveni sestavilci smodnika in nadomoma so se pojavili mnogi, ki so svečano oznanili, da grmeči topovi povzročajo dež. Tako zatrjujejo na primer, da je v Napoleonovih časih kanonada pri Ligayu povzročila dež. To se je zgodilo neposredno pred za Napoleona porazno bitko pri Waterloo. Dež je namreč oviral napad in omogočil, da je prišel na površje Blücher s svojimi Prusi, in Napoleon je bil docela in za vselej poražen.

V bitki pri Solferinu je bil zopet dež, ki je omogočil Avstrijcem unik, da so srečno odnesli zdravo kožo.

Tekom krimske vojne je hudo deževje v Franciji naznanjalo bitke pri Inkermannu in Sebastopolu in francoski vojni minister je celo spoznal (?) po tem, katere stran je zmaga.

Tako je mnogo trditev, ki brez dejanskih dokazov podpirajo teorijo, da kanonada povzroča deževno vreme celo v oddaljenih krajih. Iz zadnje vojne imajo meteorologi znamenovitih mnogo nenadnih dežev, ki so začeli brez barometrične spremembe. In znanstveniki res ne vedo, kakšnemu vzroku naj jih pripišejo.

Davno pred vojno so v Italiji, Franciji in Avstriji praktično poskušali s streljanjem proti s točo grozečim oblakom. Dolgi, ozki, lijak podobni »topovi« so bili postavljeni tudi po mnogih slovenskih vinskih gorah in maršeterikah, so »pihnili« z njimi plati nebu, a rezultatov je bilo le malo ali pa nič. Tisto streljanje ni preprečilo toče niti ni povzročilo dežja. Pred mnogimi leti so v Ameriki poskušali napraviti dež s tem, da so s primernimi baloni poslali visoko v zrak tovore eksplozivnih snovi, ki so v določeni višini eksplodirale. Pokadilo se je in zažgelo je, dežja pa le ni bilo.

Za dež so pred vsem potrebni oblaki, ki so zgoščena zračna vlaga. Oblak je sestavljen iz neskončnega števila izredno malih vodnih delcev, od katerih vsako ima »jedro« in to jedro je skoro vedno en sam neizmerno droben prašek. Gibanje zraka dvigne s seboj tak skoraj brezgledni prah v višine. Če z vlagom nasičen zrak pride do mrzlejših zračnih plasti, se vlaga nekako prilepi na plavajoči prah in tako nastanejo oblaki, kajti če je zrak v višini popolnoma prost prahu, ne bo oblakov, čeprav je vlaga dovolj in temperatura nizka.

Oblak je torej sestavljen iz neštetihih drobnih delcev vode, katerih vsak ima v sebi droben prašek. Ti delci so sicer lahki, nekaj teže pa le imajo in če je ozračje mirno padajo proti zemlji s hitrostjo kakih petnajst centimetrov na minuto. To je jako počasi in zato more to padanje ustaviti vsak še tako rahel veter, ki bi vlekel od površja zemlje kvišku. Če se pa ti delci pod gotovimi pogoji združujejo med seboj in napravljajo tako večje kapljice, bodo te s svojo težo premagale odpor dvigajočega se zraka in padle na tla kot droben dež.

Toda oblak sam na sebi ne bo dal dežja in ta trditev ni tako paradoksn, kakor bo morda kdo sodil. Velik oblak lahko zgostimo pa bomo dobili tako malo vode, da nas bo sram. Po računanju ameriških znanstvenikov je namreč v tisoč kubičnih čevljev oblaka (ali megle) komaj ena stopetdesetinka unče vode, dasi je na milijone in milijone oblakov delcev. Oblak nam da dež samo tedaj, če se pomeša z zrakom, ki je zadostno nasičen z vlagom. Ta vlaga se namreč zgostuje in prijemlje oblakovih delcev in napravlja kapljice. In če dež traja več časa, je znamenje, da prihaja k oblaku stalen tok z vlagom nasičenega zraka.

Na podlagi te teorije vidimo, da oblaka ne more biti brez prahu, dežja pa brez oblaka ne more biti. Vsekakor pa bi vlaga ne ostala za vselej v zraku, če bi se oblaki ne mogli tvoriti. V takem slučaju bi se v nočeh vlečala na zemljo v obliki rose, kakor se v jasnih nočeh tudi zgodi.

Cim hladnejše so zračne plasti v višini, tem rajši se tvori dež. Razlog za to je v tem, ker mrzel zrak ne more držati v sebi toliko vlage kot tople.

Zdaj imamo tukaj nekaj pogojev, od katerih je odvisno, bo li padal dež ali ne. In ko to vemo, se najdemo pred vprašanjem, moremo li sami ustvariti katerega teh pogojev? Znanstveniki so napravili že nešteto poskusov in eksperimentirajo še danes, uspehov pa niso dosegli do danes še nikakih, ki bi imeli kaj praktične vrednosti.

Tekoči zrak je silno mrzel, skoro tristo stopinj pod ničlo. Stisniti in ohladiti zrak, da postane tekočina, je danes povsem lahka stvar. Radi nizke temperature takega tekočega zraka je neki znanstvenik predlagal, da bi spustili v višine balone, ki bi nosili s seboj tovore tekočega zraka. V višini bi slednjeje avtomatično razpršili in tako ohladili dotične zračne plasti. Praktični računi so pa pokazali, da bi bila procedura tako draga, da bi se nikakor ne izplačala, čeprav bi bila uspešna. Izračunali so na primer na podlagi statistik, ki so jih dobili pri napravljanju umetnega ledu, da bi bilo treba uporabiti 2000 konjskih sil energije za vsak palec dežja na 4000 kvadratnih metrov velikem prostoru na dan. Če bi torej hoteli povzročiti palec dežja na pokrajini, ki bi merila v premeru stopetdeset kilometrov, bi morali porabiti okoli osemdeset milijonov ton premoga.

stroški tako ogromni, da jih ni mogoče primerjati niti z najdražjimi namakalnimi napravami.

Neki znanstvenik je patentiral posebne balone, ki so na zunanji strani kovinski in nasičeni z elektriko. S seboj bi ti baloni nosili aparate za proizvajanje žarkov X. Ti poslednji in elektrika balona samega naj bi ionizirali (z elektriko nasitili) molekule zraka, posledica tega bi bil dež. Patent je bil izdan, take balone in aparate so spustili v zrak, dežja pa le ni bilo.

Pred nekoliko leti je neki J. G. Balsillie v Avstraliji vzbudil nekaj pozornosti v znanstvenih krogih, ko je predlagal, naj se spusti v zrak neko število balonov, ki bi bili omotani z žico, nosečo silovito močan tok elektrike. Slednja bi se izgubljala v zrak in povzročala dež. Tudi avstralska vlada mu je pomagala pri njegovih eksperimentih. Žal, da je bil uspeh odvisen od drugih pogojev in tako se je ideja izkazala brez praktične vrednosti.

Nekdo drugi je zopet predlagal, da bi na kak način poslali v višje plasti zraka velike oblake prahu, ki naj bi služili za jedro oblaciščnem delcem. Toda noben prah ne da dežja, če ni dovolj vlage v zraku in če ni slednji tudi zadostno ohlajen. Tudi ta predlog je odvisen od pogojev, ki jih je treba istočasno obvladati, če se hoče doseči kaj uspeha.

Pred nekaj leti se je pojavil v Ameriki neki Hatfield, ki zatrjuje, da more napraviti dež takorekoč pod vsakimi pogoji. In resnično, mož je doslej imel uspeh skoro povsod. V okrožjih, kjer je bila huda suša, so poklicali Hatfielda in teden dni pozneje so imeli dežja več nego so ga potrebovali. V nekem kraju v osrednjem zapadu Združenih držav je vsako letni dež komaj dosegel palec višine. Ljudje so si morali pomagati z visokim zajezenjem oddaljenega potoka v hribih, da so dobivali vodo za domačo rabo in za namakanje svojih polj. V enem poslednjih let je pa zavladala taka suša, da niti za jezom ni bilo več vode. Tedaj so slišali o Hatfieldu in pisali takoj ponj. Obljubili so mu osem tisoč dolarjev nagrade, če jim napolni z dežjem njihov vodni rezervoar. Hatfield se je takoj podal na delo in v teku štirinajstih dni je padlo toliko dežja, da je Hatfield moral pobeigniti od tam, ne da bi iztirjal obljubljeno nagrado. Posrečilo se mu je namreč odpreti »zatvornice nebe«, zapreti jih pa ni znal. Dežja je bilo toliko, da so hudourniki podirli jez in poplava je pobrala s seboj neko število kmetijskih poslopij in mnogo desetih raznih domačih živali.

V Alberti (Kanada) se je Hatfield pogodil s kmeti, da mu plačajo dva tisoč dolarjev za vsak palec dežja. Padlo ga je nad štiri palce in mož je spravil osem tisočakov. Se več drugih podobnih uspehov je imel in danes se še vedno ne ve, je li mož npr. kmet s seboj znati. Kjer hoče napraviti dež, zgradi najprej visoko ograjenje in na tega pritrdi mnogo kvadratnih metrov ob-

segajočo plitko posodo. Slednje naspone z nekakimi kemikalijami in jih prižge. Še tekom gorenja se začnejo na nebu tvoriti oblaki in dež je tu. Da je dežar mu ni še nihče dokazal, vsekakor je med znanstveniki le malo, kdo, ki mu veruje. Hatfield akrobno čuva svojo tajnost in baš to je povod skepticizmu. On bi lahko svoje okrite patentiral in prinašalo bi mu milijone namesto tisočakov in povrh tega bi postal svetovno znamenit.

Do danes torej še nismo odkrili pravega načina za produciranje dežja. Vsekakor ne more nihče trditi, da se tudi to ne bo posrečilo človeštvu v bodoče. Marsikaj imamo danes,

BOROVE HLODE

od 2 do 6 metrov, premer v sredi najmanj 16 cm., kupim v veliki množini. Ponudbe na upravništvo »Edinosti« pod »Borovi hloidi« (418)

MAJ-ABADIE?

Evo! Naposled se je vendar povrnil izborni cigaretni papir. Zahtevajte ga povsod. (5)

Vozni red železnic.

JUŽNI KOLODVOR	
Trst, Tržič, Cervinjan, Benetke.	
Odhodi: 0.25, 5.20, 6.05, 8.30, 10.—, 14.20, 15.15, 18.—, 19.30.	
Dohodi: 0.25, 5.30, 8.10, 9.55, 13.20, 15.15, 18.45, 19.15, 23.07.	
Trst, Gorica, Kormin, Videm.	
Odhodi: 5.35, 6.25, 8.30, 13.30, 17.15, 19.45.	
Dohodi: 7.45, 10.40, 12.30, 16.17, 19.15, 22.47.	
Trst, Divača, Sv. Peter, Postojna, Dunaj.	
Odhodi: 0.05, 5.01, 6.50, 9.25, 11.05, 13.50, 16.45, 19.15.	
Dohodi: 4.10, 7.05, 9.40, 12.10, 16.52, 18.30, 20.12, 21.20, 23.45.	
DRŽAVNI KOLODVOR	
Trst, Buje, Poreč.	
Odhodi: 5.05, 9.—, 14.—, 18.30.	
Dohodi: 7.50, 12.15, 17.55, 21.20.	
Trst, Gorica, Podbrdo.	
Odhodi: 5.30, 6.10, 11.—, 17.55, 18.50.	
Dohodi: 7.40, 11.25, 15.45, 21.10, 23.45.	
Trst, Herpelje, Pulj.	
Odhodi: 5.20, 12.40, 18.20.	
Dohodi: 7.30, 10.05, 15.30, 21.—.	

kar so pred desetletji smatrali resni znanstveniki za prijetne sanje, ki pa se ne bodo nikoli uresničile. In vendar so se. Prav nobenega razloga ni dvomiti, da bo človeštvo v teku časa obvladalo vsaj do gotove mere tudi tiste pogoje, ki so vzrok lepega, viharnega ali deževnega vremena. — F. M.

Najstarejši slovenski denarni zavod.

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrovana zadruga z omejenim poročtvom
uraduje v svoji lastni hiši
ulica Torrebianca šte. 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje

po 4%

večje in stalne vloge po dogovoru.

Daje posojila na vknjižbe, menjice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.

Uradne ure za stranke od 9 do 13.
Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt
Št. telef. 25-67.

GIUSEPPE SPECHAR - TRST

Via S. Caterina 7, vogal Via Mazzini

naznanja cenjenim odjemalcem, da je prejel

veliko izbero tu- in inozemskega blaga

za moške in ženske obleke po konkurenčnih cenah
Specijaliteta: ANGLEŠKO in ČEŠKO BLAGO

Gospodinje! v vaših hišah mora kraljevati
„MIROR“

ako hočete da bo vaš dom čist in svetel

ČISTI IN OSVETLI hitro in trajno srebrnino, kuhinjsko posodo, kljčke, medene plošče i. t. d. kakor tudi vsak kovinasti predmet, majolike, porcelan, zrcala, kristal in steklo.

JELEN MILO SCHICHT
je
MILO previdne gospodinje
„ŠIRITE EDINOST“

BANCA ADRIATICA

Ustanovljena leta 1905.

Delniška glavnica Lit. 15.000.000.— popolnoma vplačana.

Glavni sedež: TRST, Via S. Nicolò 9 (Lastna palača).

Podružnice: ABBAZIA — FIUME — MILANO — ZARA.

Olajšuje vsako trgovsko operacijo z Jugoslavijo

Jamči italijanske kredite v Jugoslaviji in jugoslovenske kredite v Italiji ter ekskomptira tozadevne akcepte.

Otvorja akreditive za nakup blaga. Inkasira efekte in račune. Kupuje in prodaja dinarje in druge valute. Izvršuje nakazila v dinarjih na vseh trgih Jugoslavije.

Sprejema vloge v Dinarjih ter jih obrestuje najbolje po dogovoru.